

Herald pedagogiki. Nauka i Praktyka

wydanie specjalne

Warszawa

2020

Herald pedagogiki. Nauka i Praktyka
wydanie specjalne

ISSN: 2450-8160

nr.indeksu: 19464

numer: 57 (07/2020)

Redaktor naczelny: Gontarenko N.

KOLEGIUM REDAKCYJNE:

W. Okulicz-Kozaryn, dr. hab, MBA, Institute of Law, Administration and Economics
of Pedagogical University of Cracow, Polska;

L. Nechaeva, dr, Instytut PNPu im. K.D. Ushinskogo, Ukraina.

K. Fedorova, PhD in Political Science, International political scientist, Ukraine.

Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour»

Druk i oprawa: Sp. z o.o. "Diamond trading tour"

Adres wydawcy i redakcji: 00-728 Warszawa, ul. S. Kierbedzia, 4 lok.103

info@conferenc.pl

Nakład: 80 egz.

Wszelkie prawa zastrzeżone.

Wszelkie prawa do materiałów prac należą do ich autorów.

Pisownia oryginalna jest zachowana.

Wszelkie prawa do materiałów w formie elektronicznej opublikowanych w zbiorach
należą Sp. z o.o. "Diamond trading tour".

Obowiązkiem jest odniesienie do czasopismo.

Opinie wyrażane w artykułach czy reklamach są publikowane na wyłączną
odpowiedzialność autorów, sponsorów lub reklamodawcy. W związku z tym ani
Redakcja, ani Wydawca nie ponoszą odpowiedzialności za konsekwencje
wykorzystania jakichkolwiek nieścisłych informacji.

Warszawa 2020

"Diamond trading tour" ©

ISSN: 2450-8160

Розвиток виконавських навичок в учнів-гітаристів початкових закладів мистецької освіти Котова Л.М., Заліська Г. О.....	5
Modern ways of forming the culture of communication of students and intern doctors Senyuk B. P., Boreiko L.D., Yurnyuk S.V., Mararash H.H.....	8
The role of simulation learning in the training of students in the specialty “nursing” Boreiko L.D., Timofiychuk I.R., Semenenko S.B., Antoniuk-Shtefanika L.O. , Hryhorets D.H.	11
Peculiarities of practical training of students in the study of the discipline «patient care» Boreiko L.D., Senyuk B. P., Yurnyuk S.V., Semenenko S.B., Timofiychuk I.R.....	14
Experience of using multimedia technologies in foreign language class Vasylchenko O., Kovalenko R.	17
Мистецтво каліграфії – засіб формування «національної моделі» графічного дизайну Шпак О. В.	19
Інтерактивні технології ситуативного моделювання у процесі вивчення іноземних мов у медичних вишах Стегніцька Л.В., Школьна Н.О.	27
Громадянська позиція підлітків як соціальна проблема Каптьол Л. С., ...	30
Особливості підготовки кваліфікованих робітників у центрі (BTZ) м. Борсдорф Федеративної Республіки Німеччина Пилявець М.С.	32
Використання інформаційних технологій в освітньому процесі університету Сапогов М.В.....	36

Розвиток виконавських навичок в учнів-гітаристів початкових закладів мистецької освіти

Котова Ліна Миколаївна

доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри інструментального виконавства та музичного мистецтва естради Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

Заліська Ганна Олексіївна

викладач Комунального закладу «Михайлівська дитяча музична школа»

***Анотація.** В статті наголошується на необхідності розвитку виконавських навичок в учнів-гітаристів як засобу досягнення майстерності володіння інструментом. Акцентується увага на чотирьох фазах формування виконавських навичок. Вказується на розподіл навичок гри на гітарі на технічні та художні.*

Ключові слова: учні-гітаристи, фази формування виконавських навичок, компоненти виконавських навичок.

Keywords: student guitarists, phases of formation of performing skills, components of performance skills.

Ідеї гуманізму та поваги до людини стають керівними в питаннях музичної освіти. Ідеалом є особистість, що володіє багатим духовним потенціалом, знаннями, вміннями та навичками в різних галузях науки, культури і мистецтва. Залучення дітей до музичного мистецтва сприяє рішенню проблем морального і, в цілому, художнього виховання. Музичні школи і школи мистецтв, окрім здійснення освітньої функції, стають для деяких учнів основою підготовки до професійної діяльності. Тому від якості початкової музичної освіти залежить успішність в становленні як майбутнього громадянина так і майбутнього виконавця.

У музично-педагогічній літературі питаннями розвитку виконавських навичок займалися такі дослідники як А. Готсдінер, Г.Ониськів, О. Шульпяков, А. Щапов, а також багато видатних представники виконавчих шкіл, наприклад, фортепіанної – А. Алексєєв, Л. Баренбойм, Г. Нейгауз, Е. Ліберман, В. Савшинський, скрипкової – Л. Ауер, М. Берляничк, Л. Коган. Найширше питання підготовки гітаристів є в монографії Н.П. Михайленко, в якій простежується спадкоємність в навчанні гри на класичній гітарі.

Необхідність вдосконалення освіти гітаристів в дитячій музичній школі, з одного боку, і недостатня розробка теоретико-

методичних і психолого-педагогічних положень щодо розвитку у них виконавських навичок, з іншого боку, визначають актуальність цього дослідження.

В процесі педагогічної роботи над розвитком виконавських навичок в учнів-гітаристів початкових закладів мистецької освіти увага викладачів зосереджується на формуванні музично-образного мислення учнів в процесі виконавської діяльності. Однак неможливо створити музичний образ, якщо свідомість повністю підпорядковане розумінню технічних труднощів. Тому при навчанні виконавському мистецтву слід достатньо приділяти часу розвитку виконавських навичок, які виступають засобом досягнення майстерності володіння інструментом, точного рішення конкретного художнього завдання і в цілому розкриття художнього змісту твору чи репертуару.

У психології навички діляться на три групи: перцептивні (автоматизоване чуттєве відображення властивостей і характеристик добре знайомого, раніше сприйнятого предмету), інтелектуальні (автоматизований прийом), рухові (автоматизований вплив на зовнішній об'єкт за допомогою рухів з метою його перетворення) Рухові навички включають в себе перцептивні та інтелектуальні навички і регулюються ними на основі автоматизованого відображення предмета, умов і порядку здійснення дії, спрямованої на перетворення реальних об'єктів. Розрізняють навички початково автоматизовані, що формуються без усвідомлення їх компонентів, та навички, які вдрого автоматизовані, які формуються попереднім усвідомленням компонентів дії і при необхідності легше стають свідомо контрольованими, швидше удосконалюються і перебудовуються [3, с. 471-472].

Одним з найбільш повних методичних посібників з навчання гри на гітарі є «Методика викладання гри на гітарі» Н. Михайленко (2003 рік), в якій автор приділяє увагу проблемам гітарної педагогіки і виконавства, розширюючи коло методологічних питань і пропонує раціональні способи їх вирішення. М.Михайленко послідовно розглядає етапи постановки виконавського апарату, приділяє особливу увагу техніці обох рук, розвитку навичок звуко-

видобування, виявлення музичних здібностей учнів [2].

А. Готсдінер виявляє чотири фази формування виконавських навичок: установчу, аналітичну, синтезуючу та завершальну.

Установча фаза заснована на емоційному враженні про п'єсу, створення слухового образу і приблизного плану роботи над навичками, необхідними для виконання твору. Її психологічний зміст полягає в тому, що у виконавця складається певне емоційне враження про п'єсу, створюється слуховий образ і тим самим намічається приблизний план роботи над необхідними для його виконання навичками. Аналітична фаза – розбір основних елементів тексту (в аплікатурі, голосоведенні, штрихах, ритмі, розподілу рухів).

Характерною особливістю синтезуючої фази є вилучення зайвих рухів, зменшення напруженості і все більша спритність рухів. Автор наголошує, що музичний образ і виконавські рухи ще позбавлені міцності, недостатньо відокремлені за якістю звучання і виразності.

В останній, завершальній фазі, відбувається злиття слухового образу з руховим оформленням: художній образ – виконавські рухи – звучання [1, с.117-119].

На підставі аналізу роботи М. Самохіної [5] можна виділити такі компоненти виконавських навичок, які освоюють учні в процесі початкового навчання:

- *звукоруховий* компонент (спосіб тримання інструменту і постановка рук учня; основні навички звуковидобування);

- *нотно-орієнтований* компонент (точне читання нотного тексту та зіставлення свого слухового уявлення з занотованою музичною інформацією);

- *метро-ритмічний* компонент (розпізнавання сильних і слабких долей та відтворення ритмічного малюнку твору);

- *художньо-виразний* компонент (слідування музично-слуховому образу та побудова музичних фраз).

Досліджуючи методи запам'ятовування рухових дій інструменталистами, Г.Оніськів дійшов важливого, на наш погляд, висновку, що комплексне використання методів вивчення рухових актів (заучування по частинах, цілісного, розподіленого і концентрованого)

сприяє підвищенню рівня стабільності відтворення інструментально-виконавських навичок під час сценічної діяльності [4, с.153]. Автор наголошує на обмеженні застосування концентрованого методу (нескладні дії або окремі рухи), суть якого полягає у «великій кількості повторень за один день тренування», оскільки може виникати перевтома та монотонія, «які призводять до зменшення інтенсивності уваги, від чого запам'ятовування дій значно погіршується» [4, с.156].

Отже, вище поданий матеріал щодо проблеми розвитку виконавських навичок в учнів-гітаристів початкових закладів мистецької освіти в процесі інструментальної підготовки надає підстави зазначити, що навички відповідають видам дій (руховим, сенсорним, інтелектуальним тощо). У педагогіці навички трактуються як навчальні дії, які автоматизуються завдяки повторенню. У музичній педагогіці виділяють компоненти виконавських навичок, а саме: компоненти щодо рухових навичок, орієнтації в нотних позначеннях, розуміння метро-ритму, художньо-виразного виконання. Спостерігається також розподіл навичок на технічні (способи та прийоми гри, пальцева техніка) та художні (виразне виконання, володіння засобами музичної виразності, відповідне застосування властивостей уваги тощо). Основна мета розвитку технічних навичок – забезпечити умови для кращого втілення музичних завдань. Зручність рухів, їх точність, вільна посадка, оволодіння необхідним звуком, виразне виконання, в свою чергу, прищеплює учням любов до занять на гітарі, що вже само по собі є дуже важливою умовою його подальших успіхів.

Таким чином, розвиток виконавських навичок в учнів-гітаристів – процес об'ємний і багатоплановий та включає в себе різні складові.

Працюючи з дітьми молодшого шкільного віку, слід враховувати наявність у них мимовільного виду уваги. Тому навчальний матеріал для дітей цієї вікової групи має володіти яскравістю, незвичністю, викликати великий інтерес і захопленість, бути доступним за змістом, а форми на уроці – бути різноманітними.

Підбір репертуару необхідно здійснювати відповідно до технічних завдань і з урахуванням вікових особливостей учня, підкоряючись принципу послідовності і поступовості ускладнення матеріалу. Надмірно легкі завдання шкідливі не тільки для сильного, але і для слабого учня, так як затримують розвиток музично-виконавських навичок у процесі інструментальної підготовки, в той час як занадто важкі завдання можуть привести до невпевненості учня у власних силах, знизити його самооцінку.

ЛІТЕРАТУРА

- Готсдинер А. Л. Музыкальная психология / Арнольд Львович Готсдинер. – М.: МИП «NB Магистр», 1993. – 190, [3с].
- Михайленко Н.П. Методика преподавания игры на шестиструнной гитаре / Н.П. Михайленко. – Киев: Книга, 2003. – 248с.
- Немов Р.С. Навыки [Текст] / Р.С. Немов // Психологический словарь. М.: Владос, 2007. – 471с.
- Ониськів Г. Г. Інноваційні методи запам'ятовування рухових дій музикант-ами-інструменталістами / Г. Г. Ониськів // Наукові записки: зб. наук. статей. – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. – Вип. LXXXI (81). – С. 151-156.
- Самохіна М.А. Формирование исполнительских умений и навыков учащихся детской музыкальной школы в классе гитары: дис.канд. пед. наук: 13.00.02 «Теория и методика обучения и воспитания (музыка)» / М.А. Самохіна. – М., 2005. – 189 с

Modern ways of forming the culture of communication of students and intern doctors

Senyuk B. P.

PhD, Associate Professor of Department of Internal Medicine

Boreiko L.D.

PhD, Associate Professor

Department of Nursing and Higher Nursing Education

Yurnyuk S.V.

Assistant Professor of Department of Pharmacy

Mararash H.H.

Methodist of the Educational department

Higher State Educational Establishment Of Ukraine

«Bukovinian State Medical University»

Teatralna Sq., 2, Chernivtsi, Ukraine, 58002

Summary. *The article considers the peculiarities of the formation of communication culture, professional communicative culture of students and future doctors at the undergraduate stage. Attention is paid to the need to create organizational and pedagogical conditions, the use of innovative pedagogical technologies, consolidating in their minds the importance of this culture for further professional activity.*

Keywords / Ключові слова: cultural communication / культурне спілкування, student / студент, intern / інтерн, professional communicative culture / комунікативна культура.

Introduction. The formation of a culture of communication is one of the segments of moral education. Formed moral culture, true spirituality is manifested in many ways, namely in the culture of communication, and at the same time the culture of communication will not become a natural continuation of the individual if it is not based on ethical values underlying the worldview [1].

The culture of communication can be considered as the most important creative resource of higher professional education for the purpose of intellectual growth of the personality.

Main part. The development of communication culture obliges the student of higher education to master it as a universal characteristic of the specialist, which helps to meet the social expectations of society and reach a high professional and personal level [2].

Interns, in turn, are almost established specialists. This, on the one hand, complicates the work on the culture of communication in the professional influence of the teacher, and on the other hand, in daily contact with various curators, creates the conditions for faster adoption of professional experience of colleagues. The student's personality can be seen as one that needs management from the teacher, because many qualities continue to arise and develop. This is manifested, for example, in the fact that a young person is not aware of responsibility for his own life, he is not interested in their own personal meanings, he tends to be influenced. Such students require control and external management by teachers because they are at risk. Many still require the development of social and civil position, communication, creativity, self-expression, etc. The student continues to develop as a subject of educational activity, and his role as an active participant in their own education is not yet fully understood. Interpersonal communication «Teacher – Student» and «Teacher – Doctor-intern» is a pedagogical communication, which implements the functions of human communication in general (communicative, interactive, perceptual) [3].

The success of communication is largely determined by a person's ability to perceive and evaluate partners impartially and adequately. Communication is necessary for everyone, and this need manifests itself very early. But some people think about why they interact with others, others do not. The modern pedagogical paradigm of education makes certain demands on the organization of the communication process: trust, dialogue, mutual understanding, real psychological contact on the basis of business and personal ties, the ability to give up influence and move to interaction.

No less important are the achievements in the culture of communication of the teacher, which is based on the ability to identify with those who are taught and treat them well. Over the years, the teacher becomes a professional teacher, but not insured against the so-called pedagogical destructions, that are not only factors that create conflict in the educational process, but also significantly affect the personal qualities of the teacher. Thus, the culture

of communication, ensuring the communicative security of the individual and society as a whole, contributes to the main tasks of successful communication – full exchange of information, perception and understanding of each other, developing a common strategy of interaction of communication subjects. Achieving success in teaching a culture of communication should be aimed at resolving the contradiction between the goals, content, principles of communication culture and organizational models of learning. This success, on the one hand, appears, on the other hand, depends on the level of students' need for a culture of communication and its development. The main pedagogical means of achieving success – the inclusion of teachers and students in the activities of teaching a culture of communication with an active position of each subject of communication. This painstaking work on the culture of communication between teachers and students should be reflected in various activities and communication in educational and extracurricular activities [3].

Language, being a form of existence of consciousness (thoughts, feelings, experiences) for others, serves as a means of communication with them and a form of generalized reflection of reality. In order for language to become a conscious activity that is required in communication, it is necessary that the recipient is aware of the task of communication, its purpose and methods of implementation.

In the modern world the communicative field of activity of the expert becomes bigger and bigger, is filled with new values and goals. In conditions of high competition in the labor market, there is a growing need for people who are able to productively perform professional communication at various levels, including international. This means that the society of the XXI century needs a doctor who not only has the relevant special knowledge, but also analyzes the society, people, themselves, preserves the values of culture and comprehends the results of their activities through communication with other people [4].

The formation of professional communicative culture is constrained by insufficient scientific and methodological support of the process of communicative training of future

doctors at the undergraduate stage. Given this, it is important to identify ways to increase the level of this culture in physicians at the stage of postgraduate study [1].

In order to find out communication problems in interns, we conducted a special study, which involved sixth-year students (23 people) majoring in «Internal Medicine», interns (34 people) full-time training in «Internal Medicine». Used methods of psychological and pedagogical research: surveys of students, interns, patients; observation of communicative activity of students, interns during professional activity; questionnaires; individual conversations. The results show that most students and interns are not aware of the importance of communicative culture for future professional activities, they do not have the skills of communicative interaction. Most students and interns were dominated by vague ideas about the communicative work of health professionals and an intuitive approach to problem solving. The study revealed students and interns difficulties in professional communication and problems in establishing interaction with the environment, which necessitates the search for ways to form and develop a professional communication culture.

Due to the specifics of the doctor's professional activity, which is complex, multifaceted, dynamic and caused by the expansion of communication with the patient, we consider it necessary to form and develop their communication skills, abilities and capabilities, namely: the ability to organize and implement effective communication with the patient, his relatives, colleagues; manage your mental state and overcome psychological barriers;

understand and take into account the individual psychological characteristics of the patient.

Conclusion. 1. The problem of teaching the culture of language communication promotes the development of activity, independence, creativity, responsibility and tolerance of the individual is an urgent problem in the training of future professionals. 2. The formation of a professional culture of communication in students and interns requires the creation of certain organizational and pedagogical conditions, the use of innovative pedagogical technologies, consolidating in their minds the importance of this culture for further professional activity.

References

- Юсеф Ю. В. Формування комунікативної культури лікаря в процесі вивчення гуманітарних дисциплін / Ю. В. Юсеф // Освіта та педагогічна н. – 2013. – № 5 – 6 (160 – 161). – С. 38 – 45.
- Онкудаева Т. Н. Культура речевого общения – путь достижения успешного образования студентов экономических специальностей [Текст] // Инновационная экономика: материалы междунар. науч. конф. (г. Казань, октябрь 2014 г.). – Казань: Бук, 2014. – С. 21 – 23.
- Смирнова, Н. М. Повышение уровня культуры общения в студенческой среде // Вестник Российской академии образования. – Вып. 1. – 2007. – С. 36 – 42.
- Уваркіна О. В. Комунікативна культура як фактор формування особистості студента-медика / О. В. Уваркіна // Інформенергетика III тисячоліття: соціолого-синергетичний та медико-екологічний підходи: зб. наук. праць. – К. – Кривий Ріг, 2003. – № 2. – С. 156 – 157.

The role of simulation learning in the training of students in the specialty “nursing”

Boreiko L.D.

PhD, Associate Professor

Department of Nursing and Higher Nursing Education

Timofiychuk I.R.

PhD, Associate Professor of Department of Physiology

Semenenko S.B.

PhD, Associate Professor of Department of Physiology

Antoniuk-Shtefanika L.O.

Master of Nursing, teacher of a professional college

Hryhorets D.H.

Master of Nursing, teacher of a professional college Higher State Educational Establishment Of Ukraine «Bukovinian State Medical University»

Summary. *The article highlights the introduction of simulation training in the training of professionals in the specialty «Nursing». Particular attention is paid to the peculiarities of the formation of professional competence of future nurses and the benefits of simulation technologies.*

Key words / Ключові слова: *simulation training / симуляційне навчання, professional competence / професійна компетентність, nurse / медична сестра.*

Introduction. Reforming and modernization of the health care sector, constant increase of requirements for the quality of medical care to the population require medical staff to have a thorough knowledge of not only the theoretical basis but also some practical experience.

Artyomenko V.V. considers that the introduction of the simulation method of training as one of the basic is a new direction of training highly qualified competitive personnel of higher and middle level, becoming a medical

worker as a professional and a holistic personality [1].

The formation of professional competence of future nurses requires the integration of professional education, practical activities and intensive implementation of innovative technologies, which will further enable graduates to be competitive in the national labor market.

Main part. One of the main directions in the field of higher medical education is the need to significantly strengthen the practical aspect of training future professionals while

maintaining the appropriate level of theoretical knowledge. The requirements of the Education Standards are aimed at introducing simulation courses into the educational process, which ensure the development of practical skills and abilities by students, the improvement of teamwork skills, and the formation of professional competence of specialists. The practical competence of a nurse is positioned as an integral quality of personality, characterized by the readiness and ability to synthesize a set of professional knowledge, skills, practical experience and professionally important qualities in their activities. This is the result of theoretical and practical training and, as a consequence, the processes of self-development, self-education, motivational and value attitude to the development and generalization of the experience of future professionals [2].

Zaporozhan V.M. et al. in their work emphasize that, at the time of passing clinical disciplines, a full-fledged practice of practical skills in the therapeutic department and teacher control over the quality of performance by each student are not always performed, due to the lack of thematic patients [3]. In this regard, it is important at this stage to simulate student's learning as a necessary direction in the learning process. Practicing skills on simulators has proven effectiveness. It is thanks to such technologies that the training of specialists is as close to their real activity, as possible.

Advantages of simulation training: clinical experience in a virtual environment without risk for the patient; objective assessment of the achieved level of skill; unlimited number of repetitions to practice skills; practice of actions at rare and life-threatening pathologies; part of the teacher's functions is taken over by a virtual simulator; reduced stress during the first independent manipulations; training takes place regardless of the schedule of the clinic; development of both individual skills and abilities of team interaction [4].

The advantage of the introduction of such training is to reduce the number of professional mistakes, quick entry into the profession, increase safety when looking for medical care. It is important for students to master the basic techniques of professional activity of a nurse in nursing on the basis of deep

knowledge and understanding the functioning of the patient's body in compliance with the principles of medical ethics and deontology and the basic manipulation technique of a therapeutic hospital nurse. At the same time, the process of mastering knowledge and skills is aimed at revealing the inner potential of the student, the comprehensive development of his personality.

Students have the opportunity to practice medical manipulations (measurement of blood pressure, intradermal, subcutaneous, intramuscular and intravenous injections, probe manipulations (enemas, gastric and duodenal sounding, gastric lavage), hygienic measures (personal hygiene), cardiopulmonary resuscitation. The use of mannequins, phantoms, models allows you to repeatedly practice certain exercises and actions while providing timely, detailed professional instructions in the course of work. This allows you to adapt the learning situation to each student.

Practical training takes place in stages: determining the level of skills at the beginning of the practical lesson; training to work on models (demonstration, explanation); individual performance (practice); check by the teacher of the level of mastering practical skills (discussion, assessment); teamwork (staging). It is necessary to assess: 1) communication (ethical) skills of the future specialist; 2) professional knowledge (history taking, interpretation of tests, nursing diagnosis, etc.); 3) special skills (depending on the purpose of the simulation, such as auscultation of the heart, lungs, etc.).

The advantages of simulation technologies are the safety of learning for both patient and student, the implementation of an individual approach to learning, high assimilation of material in a short period of time, the ability to track the dynamics of cognitive growth, the ability to learn with risk management. Clinical modeling allows you to develop in real time the skills of practical work of a nurse without consequences for the patient's health. Classes on phantoms, models allow students to practice basic nursing manipulations. The simulation learning process allows you to model in a controlled, safely way and to realistically reproduce practical skills.

Kriuchko T.O. et al. believe that the important component of simulation training

should be an understanding of the role of teaching staff, because the main method of teaching is training, and an important task is - to «force» students to learn, to repeat professional action in simulated conditions. Therefore, the role of a teacher is not to give a lecture or to demonstrate their skills in the profession, but to become a coach for a beginner or «candidate for professionals» who wants to improve their activities [5].

Practical skills acquired in practical classes are consolidated and improved during undergraduate nursing practice, where conditions are created for a deeper mastery of the profession as a nurse.

It should be noted that simulation training and practice of skills on phantoms and models do not replace, but only complement the preparation for real practical work, and provide teacher control over the quality of each student's actions and reduce the time for their preparation.

The use of such technologies in the educational process increases students' interest in the learning process and is an important part in improving the professionalism of future nurses. This allows to increase the assimilation of educational material, quality and efficiency of the educational process, gives the opportunity not only to see and hear, but also to practice practical skills, contributes to the formation of students' motivation to learn.

Simulation training is a supplement to traditional teaching methods, as they provide motivation, offer different simulation tools as imitations of real professional activities, combine different stages of experience [6].

Conclusion. The use of simulation technologies increases the interest in the learning process and is an important part of the

formation of professional competence of future nurses.

References

- Артгоменко В. В. Симуляційне навчання в медицині: міжнародний та вітчизняний досвід / В. В. Артгоменко // Одеський медичний журнал. – 2015. – № 6 (152). – С. 67-74.
- Оспанова Т.С. Роль симуляційного навчання у процесі підготовки бакалавра та магістра медицини за фахом «Медсестринство» / Т.С. Оспанова, Т.В. Бездітко, М.В. Панченко, Т.Ю. Хімич, Т.М. Лебединец // Симуляційне навчання в системі підготовки медичних кадрів: матеріали навч. метод. конф., присвяченої 212-й річниці від дня заснування ХНМУ (Харків, 30 лист. 2016 р.) / кол. авт. – Харків : ХНМУ, 2016. – С. 121-124.
- Муравьев К.А., Ходжаян А.Б., Рой С.В. Симуляционное обучение в медицинском образовании – переломный момент // Фундаментальные исследования. – 2011. – № 10 (часть 3). – С. 534-537.
- Запорожан В.М. Європейські стандарти освіти в симуляційній медицині. Досвід Одеського національного медичного університету / В.М. Запорожан, В.О. Ульянов, О.О. Тарабрін, О.С. Суслов, Д.С. Сажин // Матеріали XV Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю “Актуальні питання вищої медичної освіти в Україні”. – Медична освіта. – 2018. – № 2. – С.89-91.
- Крючко Т.О., Кушнерева Т.В., Харшман В.П. Методологія симуляційного навчання / Т.О. Крючко – [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://elib.umsa.edu.ua/jspui/bitstream/umsa/8533/1/70_MSN.pdf
- Касьянова О.М., Бодня К.І. Симуляційне навчання в післядипломній медичній освіті: теоретичний і практичний аспекти // Проблеми безперервної медичної освіти та науки. – №1 – 2017. – С. 10-15.

Peculiarities of practical training of students in the study of the discipline «patient care»

Boreiko L.D.

PhD, Associate Professor

Department of Nursing and Higher Nursing Education

Senyuk B. P.

PhD, Associate Professor of Department of Internal Medicine

Yurnyuk S.V.

Assistant Professor of Department of Pharmacy

Semenenko S.B.

PhD, Associate Professor of Department of Physiology

Timofiychuk I.R.

PhD, Associate Professor of Department of Physiology Higher State Educational Establishment Of Ukraine «Bukovinian State Medical University» Teatralna Sq., 2, Chernivtsi, Ukraine, 58002

Abstract. *The article covers the issue of mastering practical skills by students in the study of the discipline «Patient Care (practice)». The basis of practical training is a didactically determined system of professional knowledge, skills and abilities, which requires a close combination of mental and physical activity of students.*

Ключові слова / Keywords: догляд за хворими / patient care, практичні навички / practical skills, навчальний процес / educational process, практична підготовка /practical training, студенти / students.

Introduction. An important component of the educational process is the practical training of students, which provides for the principles of continuity and consistency and is carried out in accordance with current curricula and programs.

The experience of training doctors in many countries of the world shows that in a holistic system of professional training, practical training is an important factor along

with theoretical. At the same time, considerable attention is paid to the formation of practical skills, professional ethics and personal development and growth of future professionals [1].

In recent years, the requirements for the quality of knowledge and skills of future professionals have increased significantly. It is the practical training that allows the student to gain professional experience, to form in him

professional qualities of the individual and appropriate attitude to the profession.

From the standpoint of the competency approach, the result of education should be the formation of key competencies – such universal skills that help a person navigate in new situations of their professional, personal and social life and achieve goals.

Main part. According to the curriculum, the practice of patient care is provided in the second year, when students have acquired relevant knowledge of the main basic disciplines with which the program of industrial practice is integrated. In turn, the practice of patient care forms the basis for further study by students of clinical disciplines, which involves the integration by «vertical» and the formation of skills to apply knowledge of patient care in further education and professional activity [2].

Students study the basic principles of patient care in a general hospital, features of patient care in surgical departments and care for sick children in the pediatric department during the school year according to the rotation schedule.

An important stage of students' education, in addition to obtaining theoretical knowledge, is the acquisition of practical skills and abilities. The process of acquiring practical skills and abilities can be divided into two main stages: the first – preclinical practice of skills on phantoms and bringing to the stage of automatism; the second is the performance of a skill at the patient's bedside.

The formation of professional competence of students is influenced by: professional and cognitive interest and professional orientation of the student; material and technical base of the educational institution; training methodology; professional competence of teachers; cognitive and special abilities of the student; the content of practical training; forms and methods of practical training.

During the practical classes, teachers pay attention to the students' mastery of the basic techniques of professional nursing care based on deep knowledge and understanding of the functioning of the patient's body in accordance with the principles of medical ethics and deontology and basic manipulation techniques of the therapeutic nurse. It is important to study

the hygienic, preventive and curative measures that are within the competence of paramedics and are used to create comfortable conditions for the patient in the hospital, to promote the patient's recovery as soon as possible, to prevent complications. After all, students must not only have knowledge of the technique of performing manipulations, but also master a certain technique and perform independently.

Particular attention is paid to the development of practical skills in algorithms. This allows students to repeatedly practice manipulations on the method of execution in each practical lesson while studying the relevant topics. In particular, teachers draw students' attention to the algorithms of practical skills that are submitted to the objective structured clinical examination (OSCE-1), namely: «Intravenous injection», «Intramuscular injection», «Subcutaneous injection».

The application of algorithms for performing practical skills not only increases the motivation of students to study the material, but also optimizes the work of teachers.

The sequence of algorithms plays an important role in the manipulation of students, as it streamlines the work, improves the level of professional skills and practical skills of students at the stage of training, providing them with a more efficient, smooth and safe transition to medical activities.

Students have the opportunity to practice practical skills according to algorithms in the preclinical training room and simulation center of the university, which are equipped with phantoms, models, tools and other items of patient care, which allows in preclinical conditions to simulate the real conditions of this work in the clinic. In the process of practical training, students can show their organizational skills and psychological readiness to work individually and in a team.

In the practical classes, students have the opportunity to practice separate nursing manipulations (intradermal, subcutaneous, intramuscular and intravenous injections) on volunteers, in whose role the students themselves act. It should be noted that students work on each other's manipulations if the latter are not accompanied by a risk to health or do not affect the sense of self-worth (for example, personal hygiene measures, etc.).

Quality control of acquired skills is carried out by teachers at each practical class. The quality of execution of algorithms of practical skills should be one of the main criteria for the formation of professional competencies and, as a consequence, admission to work with patients.

Working in real clinical conditions in the second year, after mastering the skills in simulators, students begin to practice practical skills on real patients while performing independent extracurricular activities. We believe that early involvement of students in the clinical environment and contact with real patients develops their communication skills, forms professional and personal qualities, and promotes a gradual transition from the theoretical aspects of learning to the object of direct clinical professional activity.

Doing individual research work helps to increase their motivation for success, the formation of a creative approach to solving non-standard situations, which is an integral part of their future profession. Thus there is an interaction not only between teacher and student, student and patient, but also between all participants [3].

The peculiarity of preparing future doctors for professional communication is the use of innovative forms and methods of teaching during classes, including business, role-playing games, seminars-discussions, situational exercises (cases), interactive forms and methods of classes [4, 5].

One of the ways to improve the practical training of students is the use of high-tech information resources, the development of distance education at MOODLE environment, where students have access to electronic versions of textbooks, manuals, guidelines, multimedia presentations on each topic, which allow you to master the material. to consist-

ently implement the algorithm of practical skills – to improve professional skills. With the help of algorithms of practical skills already in class the teacher achieves purposeful work on the implementation of successive steps for the transition from ignorance to knowledge, from inability to the ability to apply theoretical knowledge in practice. This helps to reduce the number of errors in the implementation of practical skills, as well as increase the overall discipline and responsibility of students.

Conclusion. So, appropriate conditions are created for students to master practical skills while studying patient care. The practical training of the future doctor is aimed at mastering deep theoretical knowledge and practical skills, which will contribute to the formation of professional competence.

References:

- Кліщ Г. І. Особливості організації практичної підготовки студентів у медичних університетах Австрії / Медична освіта, №3, 2011. – С. 23-30.
- Пайкуш М.А. Методологічні засади інтеграції природничо-наукової та професійно-практичної підготовки лікаря / Young Scientist. – № 10 (50). October, 2017. – С.500-504.
- Лясова Ю. С. Застосування контекстного навчання у вивченні фахових дисциплін у медичних освітніх закладах / Психолого-педагогічні науки. – 2018. – № 2. – С. 95-100.
- Гуменна І.Р. Особливості підготовки майбутніх лікарів до професійної комунікації / Науковий вісник МНУ імені В.О. Сухомлинського. Педагогічні науки. – № 1 (48), лютий 2015. – С. 100-104.
- Сабадовська І. С., Селезньов М. А. Педагогічні умови використання активних методів навчання у процесі підготовки фахівців медичного профілю / Медична освіта. 2017. № 4.- С. 48-52.

Experience of using multimedia technologies in foreign language class

Vasylchenko O.,

*Doctor of Philosophy, Associate Professor,
Zaporizhzhia National University*

Kovalenko R.

*Doctor of Philosophy, Associate Professor,
Zaporizhzhia National University*

At every stage of the historical development of society, the system of higher education raises the question of finding effective technologies that can improve the quality of education. Dissemination of the Internet for young people in order to obtain new information, mastering information technology dictates to modern higher education the need to combine traditional and advanced technologies, the introduction of multimedia learning tools to improve the quality of education. At the same time one of the tasks of the modern higher education institution is the question of forming a competitive specialist due to mastering foreign language professional orientation.

Therefore, foreign language teachers working in non-linguistic faculties at the university have the question: how to use the modern achievements of the education system in the most effective way, to formulate foreign language competence of students in the types of speech activity required for them to communicate in a certain specialty, and so get the benefits in the future employment.

The problems of forming foreign language competence and the use of innovative methods in teaching a foreign language are covered

in the works of A. Konisheva, A. Nemchenko, T. Rudnitskaya, I. Secret, N. Sura.

The **purpose** of our article is to describe the practice of using multimedia technologies for students in the course on the subject “Foreign Language for Professional Purpose (English)”.

Observing students during a foreign language practical training allowed us to conclude that students studying in the faculties of science (physical, mathematical, etc.) have a particular tendency to use heterogeneous digital media in classes instead of paper textbooks, showing curiosity to the technical means of education more than students of the humanities. In view of this feature we have focused on the use of multimedia technologies to intensify the process of teaching a foreign language by creating conditions that would allow students to show their own skills in creating presentations, video clips, animation on the proposed topic in a specialty.

According to the Curriculum of the discipline “Foreign Language for Professional Purpose (English)” students must have the following skills and competences:

- make presentations or reports on training-related issues;

- take into account the audience and the purpose of the statement;
- use appropriate presentation rules;
- Comment on tables, graphs and charts.

So, one of the practical sessions was devoted to the topic “Description of graphs, diagrams, drawings”. The workshop was held in a computer class equipped with a multimedia board. Among the practical goals we have identified:

- formation of communicative English language competence in professional communication;
- speech formation (monologic/dialogic) in the field of professional communication;
- actualization of lexical units and grammatical phenomena in English;
- forming skills for explaining graphs, diagrams, drawings by specialty;
- developing listening skills;
- developing skills in working with multimedia learning tools.
- Among the general educational goals:
- formation of the ability to distinguish the main thing;
- stimulate the development of abilities and needs for personal creative activity.

In the initial phase of the class, students were asked to watch an English-language video that featured a graph from YouTube to develop their listening and guessing skills. The next step was to identify, with the help of the teacher, new lexical units (keywords) that met during the description of the graph: straight, curve, highest (lowest) point, etc., which made up an active vocabulary of students in the topic of professional orientation and which was composed by students in workbooks (tablets).

In order to learn the basic rules for the description of graphs, drawings, diagrams, etc. we analyzed and determined the procedure according to which students would have to perform an individual task in the following: to present their own description of the schedule, drawing (introduction, main part, conclusion with generalization).

The next step was to replay the video using pauses to check the level of learning new lexical units and the main rules of description. Each student had the opportunity to describe

one of the short video cuts and, in this way, to test their language skills. In addition, students were able to widen and check their vocabulary, which was previously recorded in a workbook.

In order to actualize the educational material, to develop the skills of monologue (dialogical) foreign language, students were tasked to: 1) prepare their own presentations, which reveal any phenomenon of professional orientation (schedule, drawing, diagram, etc.); 2) identify keywords by presentation topic; 3) explain to the group the accomplished task by following the main rules of description; 4) answer students’ questions about the presentation. The control phase of the students assignment took place in the form of role-playing game “At the Conference”.

At the same time, it is important, in our opinion, when teaching foreign language practice in a professional direction – not to exaggerate the role of any digital devices, because the purpose of teaching a discipline “Foreign Language for Professional Purpose” is to form general and professional oriented communication skills and abilities to ensure their effective communication in the academic and professional environment, i.e. the formation of professionally oriented foreign language communication competence at level B – independent user (levels B1 + complicated “borderline”) according to the levels defined in the Pan-European Recommendations on Language Education [1].

Thus, in our opinion, the intensification of the learning process contributed not only to the use of multimedia presented by the video, but also to the creative atmosphere that formed in the group of students during their watching, discussion, which in turn also contributed to deeper immersion in future professional activity and forming communicative foreign language competence by specialty.

The prospects of our research we see in the analysis and finding out the effective special software for teaching a foreign language for professional purpose at university.

References

Program in English for professional communication / [G.E. Bakaeva, OA Borisenko, II Zuenok and others.] – K.: Lenwith, 2005. – 119 p.

УДК 378.14:7.012

Мистецтво каліграфії – засіб формування «національної моделі» графічного дизайну

Шпак Ольга Василівна

аспірант, викладач кафедри графічного дизайну (Київська державна академія декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука)

Анотація: У роботі розглянуто становлення і розвиток каліграфічної писемності різних країн в історичному вимірі, висвітлено її художньо-естетичне значення в підготовці майбутніх фахівців графічного дизайну. Акцентовується увага на місці та значенні каліграфії в графічній культурі народів, її специфічні функціональні можливості у створенні сучасних мистецьких творів графічного дизайну.

Ключові слова: каліграфія, графічний дизайн, шрифт.

Annotation: The paper considers the formation and development of the calligraphic writing in different countries in the historical dimension, its artistic and aesthetic significance in the training of future graphic design professionals should be highlighted. Emphasis is placed on the place and importance of calligraphy in the graphic culture of peoples, its specific functionality in the creation of modern graphic design works.

Key words: calligraphy, graphic design, font.

У системі сучасного євроінтеграційного розвитку України українська освіта передбачає національну спрямованість, осучаснення змісту та інтеграцію української освіти в європейській та світовий простір. Це обумовлено новітніми тенденціями в галузі професійної підготовки фахівців освітньої галузі, що закріплено в законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», Національній доктрині розвитку освіти, Національній стратегії розвитку освіти до 2021 року, Концепції Державної програми розвитку освіти, концепції розвитку національного дизайну, декларації Болонського Стратегічного Форуму тощо [1, с. 47].

З розвитком технологій, що припав на

кінець ХХ – початок ХХІ століття, стрімко зростає інтерес до таких спеціальностей, як графічний дизайн, що і обумовлює інтерес до вивчення особливостей професійної підготовки кадрів у закладах вищої мистецької освіти. Головним завданням професійної підготовки бакалаврів графічного дизайну є виховання конкурентоспроможних кадрів, які зможуть реалізуватись у професійній та творчій діяльності. Сучасні соціально-економічні умови породжують потребу в спеціалістах художніх та технічних спеціальностей, які б володіли теоретичними знаннями та практичними навичками, маючи ґрунтовну практичну професійну підготовку. Український ринок

праці потребує фахівців конкурентоспроможних, творчо мислячих, всебічно розвинутих, активних, здатних до постійного навчання та розвитку.

Перспективи розвитку вищої освіти потребують постійного пошуку і реалізації ще незвіданих можливостей в методиці викладання основних дисциплін. У художній освіті однією з таких дисциплін є каліграфія, яка становить один із складників практичної підготовки спеціалістів у напрямку спеціальностей графічного дизайну.

Каліграфія – художньо-практична дисципліна, в якій художник-педагог в індивідуальному спілкуванні зі студентом передає йому знання й навички безпосередньо в процесі виконання навчального завдання.

У системі освіти школа каліграфії до сьогодні відносно традиційна. За історію навчання «красивого письма» напрацьовано немало засобів і прийомів, але серед них лише випробувані часом складають сучасну методику навчання цієї дисципліни.

Відомо, що каліграфія – дуже давня сфера людської культури. Вона розвивалась разом із письмом. Для неї характерним є постійне прагнення до краси.

Мистецтво рукописного письма минулих і нових часів, його естетичні цінності в умовах сьогодення стають важливою проблемою теорії та практики. Тому вивчення історико-культурних надбань українського та світового каліграфічного письма вважається одним із суттєвих пріоритетних завдань науково-теоретичного дослідження та педагогічної практики. Каліграфія минулого є не тільки історичною, але й естетичною мистецькою цінністю, що не втрачає своєї актуальності з часом, допомагаючи зрозуміти роль графіки у творчому і виробничому процесах, знайти її специфічні функціональні можливості у створенні сучасних мистецьких творів графічного дизайну, що являють собою самостійну цінність і практичне значення.

Сучасний попит дизайну на ефективну графічну мову (у зв'язку з опануванням комп'ютерної техніки, автоматизації цілої низки операцій в процесі проектування, нових за змістом форм дизайну, нових організаційних форм у роботі дизайнерів)

вимагає шукати нові графічні прийоми і методи, опираючись на розуміння особливостей і можливостей проєктного використання різноманітних каліграфічних засобів в графічному дизайні. Таку роботу можна здійснювати тільки зрозумівши, як складалась графічна культура минулого і які завдання і як вирішувались в рамках опанування мистецтва каліграфії майбутніми фахівцями графічного дизайну.

Сучасну культуру неможливо уявити без шрифту. З появою численних різноманітних засобів його використання більше уваги в шрифтовому мистецтві стало приділятися художнім особливостям його рукотворних форм.

Національні та глобалізаційні аспекти світової проєктно-художньої культури вимагають від теоретиків і практиків дизайну звертатися до пошуку засобів формування «національної моделі» графічного дизайну. У зв'язку з використанням традицій та інновацій в сучасному мистецтві і дизайні рукотворний шрифт та об'єкти графічного дизайну, через які його формуючі каліграфічні шрифтові особливості проявляються найбільш повно, можуть стати одним із засобів вирішення цієї проблеми.

Такі положення визначають актуальність дослідження художньо-образних особливостей каліграфічного мистецтва з метою визначення найбільш сучасних методик в опануванні студентами-фахівцями графічного дизайну майстерності каліграфії в мистецьких навчальних закладах на факультетах графічного дизайну.

Потреби українського суспільства у фахівцях високого рівня професіоналізму може забезпечувати сучасна педагогічна система, в якій особливий, підвищений статус має саме педагог. Роль педагога полягає в тому, щоб навчити своїх студентів на практиці інтегрувати розвиток творчих здібностей, фантазії, відчуття прекрасного, розуміння творів мистецтва, вміння вдумливо приймати правильні рішення у творчій діяльності. Для викладача важливим є не донесення до студента змісту професійної діяльності, а в тому, щоб організувати навчально-виховний процес так, щоб студент був ініціатором, активним суб'єктом власного професійного розвитку, сам формував

свою професійну свідомість, не боявся експериментувати, удосконалюючи кінцевий результат.

Важливою у становленні справжнього професіонала є правильна підготовка спеціалістів. Зокрема, С. О. Сисоєва визначає «ефективне використання навчального часу для підвищення рівня знань, умінь і навичок студента; розвиток творчого мислення студентів та оволодіння ними навичками дослідницької діяльності; одержання студентом нових ідей і результатів, узагальнень (як об'єктивно нових, так і суб'єктивно нових); прояв досягнень у когнітивній сфері; створення власного досвіду професійної діяльності й апробація його на практиці» [2, с. 269]. Процес навчання майбутніх графічних дизайнерів потрібно постійно удосконалювати для того, щоб зробити сучасну молодь конкурентоспроможною на ринку праці, щоб українські навчальні заклади мали високий рівень визнаних моделей і стандартів навчання.

Дизайн, як мистецтво із науковими складовими, поступово формувався з 20-х років ХХ століття в Європі. Р. Шмагало зазначає: «Навіть побіжний огляд ціннісних орієнтацій мистецької освіти свідчить про те, що шлях її розвитку лежить у сфері духовного світу. Потреба в якісній теорії, яка б акумулювала наукові цінності цих орієнтацій, є очевидною, і тільки вона може стати тим ключем, який відкрис простір мистецтва і ремесла в постіндустріальному суспільстві. Врешті-решт слід констатувати той об'єктивний факт, що дизайн-освіта є одним із найпізніших плодів цивілізації. Тому й не дивно, що мистецько-освітні питання досі викликають у нас безліч різноманітних думок і спричиняють дискусії, які часто виникають з приводу різних офіційних і офіційозних подій та з огляду на посадові обов'язки і, на жаль, рідко потрапляють у поле зору науки та наукових досліджень. З цієї ж причини спеціальної літератури в нас украй мало, хоча назрілих проблем мистецької і дизайн-освіти – безліч і вони вимагають невідкладної уваги та вирішення. Сама теорія мистецької освіти ще остаточно не сформувалася, хоча під тиском життєвої необхідності великий внесок у її розробку зробили європейські вче-

ні, художники, діячі мистецтва, педагоги мистецьких освітніх закладів, особливо у період загальноєвропейського руху «мистецтв і ремесел» у середині ХІХ ст. Пріоритет європейської науки в мистецькій сфері незаперечний та історично утверджений не лише завдяки започаткуванню сучасної теорії мистецької освіти й розробці багатьох теоретичних положень, а й завдяки її реалізації на практиці, що увінчалось створенням у Німеччині інституту художньо-промислового навчання «Державний Баугауз» (1919-1933)... Визначення історії дизайн-освіти України неухильно призводить до необхідності розглядати і її самобутність, і загальноєвропейські сутнісні зв'язки, що мали прямий і зворотний напрямки, а відтак треба вести мову про взаємодію і взаємовпливи» [3, с. 133].

У 2012 році НАМ України видала унікальний збірник наукових праць провідних українських вчених «Нариси з історії українського дизайну ХХ століття». Автор передмови до видання М.І. Яковлев зазначає: «Дизайн у сучасному суспільстві – втілення одвічного прагнення людини до краси, гармонії та естетичної доцільності в усіх ділянках побуту й праці... Час показав, що дизайн як художньо-творча і наукова галузь потребує дослідження ролі всіх його видів у сучасному культурному просторі України, яка прагне зайняти свою нішу у світовому культурному просторі. Це надзвичайно важливо ще й тому, що в Україні на зламі ХХ і ХХІ сторіч відбувся сплеск дизайн-освіти у вигляді відкриття багатьох кафедр дизайну в технічних та інших нехудожніх навчальних закладах. Однак провідними залишаються мистецькі академії у Львові, Києві та Харкові» [4, с. 3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій з окремих питань теорії і методики художньої підготовки, естетичного виховання і художньої освіти здійснений Г. Бідою, В. Бутенко, Л. Масол, О. Рудницькою, Г. Шигалевим. У своїх працях вони розкривають роль мистецтва в художньому розвитку особистості.

Проблема викладання каліграфії в школі завжди непокоїла всесвітньовідомих каліграфів Альберта Капра та Герріта Ноор-

дзяя. Альберт Капр зазначав: «Розвитку навиків письма для формування особистості необхідно приділяти більше уваги. Дуже важливо закласти дітям міцний фундамент любові до естетичного читання, швидкого й милозвучного написання текстів» [20, с. 5].

Сьогодні каліграфія набирає світової популярності, її починають викладати у вишах та приватних студіях, але це в більшості випадків відбувається наосліп або без ґрунтовної підготовки. Сьогодні в Україні є потреба поліпшення методики викладання предмета каліграфії для майбутніх фахівців графічного-дизайну. Саме тому навчання каліграфії залежить від професійної підготовки викладача, який здатний відчувати вимоги сучасності. Саме тут важливою є історична традиція, з якої береться все найкраще до подальшого розвитку. Відсутність каліграфії в шкільних програмах безумовно відбилась на сприйманні й розумінні краси та доцільності. Тому сьогоднішньому студенту потрібно опанувати каліграфію починаючи від написання найелементарніших вправ і скоропису. Саме через каліграфію студент починає бачити красу, виразність і витонченість, і відповідно прищеплює ці якості у своєму баченні шрифту, що є найважливішим у графічному дизайні, оскільки всю інформацію, яку ми сприймаємо, на 80% складає з шрифтового наповнення.

Актуальною проблемою є відродження мистецтва української каліграфії на базі найкращих здобутків історичної традиції з метою підвищення професійного рівня майбутніх графічних дизайнерів. Отже, на історичній традиції і вимогах сьогодення може підніматись статус сучасного українського шрифтового дизайну на належний рівень.

Шрифт є елементом комунікативного мистецтва, і майже всі суспільні явища розглядаються як знакові системи. Комунікативність шрифту повною мірою проявляється в рекламі, яка сьогодні стала світовою глобальною комунікацією, створеною за допомогою новітніх технічних засобів та ефективних креативних технологій. У графічному дизайні, зокрема в такому його виді, як рекламна графіка, елемент шрифту

завжди був і залишається актуальним. Сучасні вимоги до графічних засобів комунікації пов'язані з необхідністю введення до їх структури оригінальних елементів, одним з яких може бути каліграфічний рукописний шрифт.

Каліграфічний рукотворний шрифт використовується в газетній, журнальній графіці, кіно, телебаченні тощо. Його головною особливістю є красиве читабельне письмо, привабливість, здатність привернути увагу. Каліграфія має такі характерні особливості, які властиві іншим формам мистецтва. Таке письмо вирізняється оригінальністю малюнка, віртуозністю виконання, що виражає його ідею. Каліграфічний шрифт є результатом творчого процесу, що містить тематичні варіації, естетичну цінність, відображає художній смак автора. Незвичайність, часто непередбачуваність каліграфічного напису приваблює, захоплює глядача. По суті каліграфічний аркуш зі своїм змістом являє собою пізнавально-естетичну комунікативну і мистецьку цінність.

Каліграфічний напис, як і всі зображення, що виконують суто комунікаційні завдання, відображає реально ситуацію життя суспільства, його ідеї, а з іншого боку – з позицій аналізу цього життя – усвідомлено ставить перед собою завдання створити цілісний продукт, що володіє матеріальною «утилітарною» і духовною «естетичною» цінністю.

Саме до такої духовної цінності належать художня, пластична ідея дизайнера, художній образ, втілений у речі [5, с. 67].

Визначення місця мистецтва шрифту в естетичному освоєнні дійсності впливає зі специфіки шрифту як візуальної системи знаків. Існування шрифту як матеріального образу з потенційними естетичними властивостями наближує його до прикладного мистецтва. Той факт, що шрифт вважають носієм думки, наближує його до «вільного мистецтва», оскільки будь-який витвір мистецтва містить в собі також і асоціативний аспект.

Мистецтво шрифту А. Капр порівнює з інтерпретуючим мистецтвом театру або музики, де виконавці з метою естетичного впливу на людину доносять до неї насампе-

ред задані комбінації слів або музичних елементів [6, с.11].

Важливу роль у повсякденному житті людини відіграє каліграфія. Каліграфічні шрифти містять у собі весь багатий досвід каліграфії, який, на жаль, не так часто використовують. На думку мистецтвознавця В. Малова, «на сьогодні каліграфія вже відійшла як мистецтво, і йдеться лише про її воскресіння. Це відмирання проходить паралельно з посиленням її ролі як регулятора звичайного письма» [19, с. 85].

Каліграфія належить до унікального виду мистецтва, де впритул до ХХ століття формотворчими основами були звід правил, канони та традиції. Розвиток каліграфії має плановий характер, а сама вона ділиться на види, обумовлені територіальними і, головне, культурними факторами: каліграфія Сходу, Арабська і Римська чи Західна; кожна мала свій шлях розвитку і була пов'язана з писемністю, часовими і стилістичними характеристиками. В сучасному світі каліграфія посідає особливе місце. На даний момент не існує чіткої загальної систематизації каліграфії, а також певних конкретних вимог до технік виконання і матеріалів, що є абсолютно закономірним наслідком розвитку сучасного мистецтва. Останнім часом каліграфія набуває все більшої популярності серед художників, дизайнерів і, як наслідок, глядачів. Рамки сучасної каліграфії розкрилися настільки широко, що цей термін може означати зображення, зроблені будь-ким, від першокласників в елітній школі до професійних дизайнерів або іменитих художників, йдучих шляхом традиційного чи актуального мистецтва [7, с. 35]

Каліграфія як культурний феномен виникає в глибокій давнині практично одночасно з писемністю, але її традиції мають більш глибоку історію, що закорінена в прадавніх віруваннях, в тому числі і тих, які припустили наявність містичного взаємозв'язку між зображенням і зображуваним. Естетичний аспект написаного тексту володіє очевидною цінністю в культурі прадавнього Сходу, тісно переплетеного з сакральними уявленнями про надприродну силу накреслених знаків. Каліграфія і нині знаходиться на одній з ключових позицій у

сучасній культурі Китаю та Японії. В епоху Середньовіччя з появою Ісламу активно розвивається арабська каліграфія, яка і сьогодні не втрачає своєї актуальності і попиту в мусульманському світі. В історії європейської цивілізації каліграфія посідає не настільки важливе місце, як на Сході, але в руслі її розвитку були створені такі середньовікові шедеври, як Кельтська книга, Вавилонська біблія, прекрасний Часослов герцога Беррійського, знаменитий каролінський мінускул і готичне письмо [8, с. 17]

Якщо оглянути культурне надбання східних країн Японії та Китаю, то очевидним стає те, що особливу увагу в культурному розвитку країни приділяли та приділяють саме мистецтву каліграфії та живопису. Опановуючи мистецтво ієрогліфічної писемності, японські молодші школярі поступово освоюють прийоми традиційного живопису, які ґрунтуються безпосередньо на каліграфії, що є обов'язковим фундаментом техніки живописного мистецтва. При вивченні каліграфії грань між процесами письма та малювання поступово зникає, тому після освоєння необхідних механічних навичок дитина вже не пише, а малює, причому не пером, а пензлем, рухаючи його не лише рукою, а немов би усім тілом. Досконале володіння пензлем передбачає бездоганне відчуття пропорцій, впевненість штрихів, пропорційність ліній, точність малюнка, тобто все те, що необхідно для ієрогліфічного письма. Опановуючи каліграфію, діти немов стають одночасно живописцями, для яких не надто складно миттєвими, впевненими штрихами зобразити гілку бамбука з майстерністю професійного художника.

Шрифт як засіб спілкування між людьми виник через необхідність передавати інформацію крізь відстань і час, фіксувати та зберігати досвід, знання, літературу тощо. На відміну від простої, функціональної та практичної європейської системи письма, ієрогліфи японської мови виконують ще й значну кількість додаткових завдань. Важливим є той факт, що ієрогліфіка має лінійну основу, а лінія у культурі Далеккого Сходу володіє таким самим значенням, як і слово у християнстві [9, с. 163]. «Вона – початок Світу. Творець провів лі-

нію і розділює Хаос на Небо і Землю» [10, с.112]. Відомий японський каліграф і художник Ші Тао зазначав: «За допомогою єдиної лінії людина може передати зовнішній вигляд і внутрішню сутність, у малому – велике, не втративши при цьому нічого» [11, с. 72].

Про естетичні особливості ієрогліфів німецький історик і каліграф А. Капр казав: «Якщо звернутися до творів китайського, японського або мусульманського письма, то навіть не розуміючи значення цих написів, переживаєш високі естетичні відчуття» [12, с. 18]. Тому можемо зробити висновки, що каліграфія є неабияким інструментом естетичного виховання людини з найменших років, ще тоді, коли дитина йде до дитячого садочка, де написання ієрогліфа відкриває дитині світ художньої краси символу.

Колись каліграфія була загальноприйнятим і дуже «престижним» видом мистецтва [13, с. 169]. У Китаї каліграфія вважалася найважливішим мистецьким різновидом, якому були підпорядковані живопис, графіка і скульптура [6, с.11]. Ієрогліфи в Японії й дотепер називають китайськими знаками – «кандзі». У мистецтві каліграфії, або «сьо», як його називають японці, все має значення – гармонія візуального сприйняття, глибокий зміст написаного, краса, виражена через чіткість і особливий ритм рухів каліграфа, його душевний настрій і духовна чистота. Каліграф повинен однаково добре володіти технікою як ієрогліфічною, так і азбучного письма, відчувати композицію і ритм зображення.

А. Капр також відзначає, що «перед каліграфією стоїть лише завдання зробити книги, періодику, друк цікавішими і виразнішими; вона може, попри те, продуктивно діяти як катализатор загальної системи писемності». Інтерес до письма може стати «процесом сприйняття художньої якості друкарських шрифтів, збагачуючи наше культурне життя» [14, с. 84-85].

І. Гельб помічає, що практично у всіх розвинених системах письма можна виділити два основні типи: ретельно виконане каліграфічне письмо, що виконується для реалізації публічних і монументальних за-

вдань, та скорочене курсивне письмо, що використовується у приватному житті, перш за все, в листах. Естетично довершене використання шрифту повніше розкривається саме в каліграфічному письмі [15, с. 218].

Український дизайнер-графік О. Дербілова в книзі «Дар шрифту» зазначає, що почерк є найбільш особистим виявом загального культурного рівня людини. Навчання письму – заняття одноманітне, але почерки в усіх різні – вони відображають особисті якості людей, їхній темперамент. У процесі тривалої практики твердо поставлена рука виробляє індивідуальний почерк, а курсивні форми письма можуть висловити будь-які відчуття та настрої [16, с. 17]. Почерк – своєрідна діаграма, графічна формула кожної людини. Красиве, чітке, а головне, розбірливе написання – невід’ємна ознака культури спілкування. Почерк – це найбільш таємна, особиста, спонтанна форма вираження внутрішньої суті. Подібно до відбитку пальців або голосу, він унікальний для кожної людини. Листи, якими обмінювалися представники науки і творчості в епоху Відродження, вважаються сьогодні справжніми витворами мистецтва [17, с. 86].

Вчитися писати красиво можна в будь-якому віці. Відомий майстер Сходу Султан-Алі Мешхеді в XV столітті прославився вже в дитинстві. Майстер залишив нам знамениті «Роздуми щодо письма та законів навчання», багате цікавими спостереженнями і рекомендаціями. Султан-Алі вважав за можливе переписувати рукописи, коли графіка знаків, способи їх поєднання та інші особливості ретельно вивчені. До отримання майстерності веде постійний розгляд і копіювання почерку. Пізніше, в кінці XVI століття, Мір-Імад Казвіні запропонував ще один метод навчання – фантазування. Це розвиває творчу ініціативу [18, с. 121].

Рукописне письмо сприяє відродженню інтересу до каліграфії та до індивідуального начерку, підвищуючи тим самим культурний естетичний рівень суспільного і особистого життя людини [19, с. 117].

Різні якісні рівні письмової мови можна порівнювати з якісними рівнями усної

мови. Усна розмовна мова сприяє загальному рукописному шрифту; художня з відпрацьованими інтонаціями сценічна мова відповідає шрифту друкарському. Між цими полосами розташовані різні рівні індивідуальної вимови так, як індивідуальних почерків, що розрізняються естетичними перевагами. Письмо має бути красивим, інакше кажучи, письмо слід сприймати як мистецтво, на думку А. Капра. Між каліграфією і графікою знаходиться цікава область письмової графіки, поле для експериментів, що відкриває свої кордони назустріч образотворчому мистецтву і мові [6, с.86-88].

Шрифт більше, ніж будь-який інший вид графічного мистецтва, пов'язаний з історією розвитку людської культури і техніки. На графіку друкарського шрифту мав неабиякий вплив розвиток писемності. Якщо прослідкувати діалектику друкарських шрифтів, то перші друкарські шрифти спочатку відтворювали рукописні шрифти у своїх народів. Тож рукописний шрифт є основою створення різноманітних по характеру друкарських шрифтів. На базі історичних почерків майстрами створено безліч графем шрифту у відповідності до вимог певної історичної епохи, які художники з успіхом використовують у графічному дизайні [17, с.87].

Отже, в рамках вищесказаного, художня дизайн – освіта у вузах України має бути націлена на пошук засобів формування «національної моделі» графічного дизайну. У зв'язку з використанням традицій і інновацій в сучасному мистецтві і дизайні, каліграфія та об'єкти графічного дизайну через його формуючі каліграфічні шрифтові особливості проявляються найбільш повно, можуть стати одним із засобів вирішення цієї проблеми.

Список використаних джерел:

Чирчик С. В. Професійна підготовка майбутніх дизайнерів як загальноосвітній феномен. // Спеціальна освіта. – К.: Знання, 2019. С. 46.
Сисоева С. О. Технологізація освітньої діяльності в умовах неперервної професійної освіти // Неперервна професійна освіта / За ред. І. А. Зязюна. – К.: АПН України, Інститут педагогіки і психології професійної освіти, 2000. С. 273.

Шмагалю Р. Т. Історичний розвиток, структурування та методологія дизайн-освіти в Україні кінця XIX – середини XX століття. // Нариси з історії українського дизайну XX століття. / За заг. ред. М.І. Яковлева. – К.: НАМ України, Інститут проблем сучасного мистецтва, «ФЕНІКС», 2012. С. 133.
Яковлев М. І. Передмова. // Нариси з історії українського дизайну XX століття. / За заг. ред. М.І. Яковлева. – К.: НАМ України, Інститут проблем сучасного мистецтва, «ФЕНІКС», 2012. С. 3.
Демосфенова Г. Л. Проблемы взаимосвязи образности и функции в дизайне // Композиционные средства и приемы художественной выразительности в дизайне: Вып. 33. – М.: Труды ВНИИТЭ. – Серия «Техническая эстетика», 1982. С. 57 – 67.
Капр А. Эстетика искусства шрифта: Пер. с нем. – М.: Книга, 1979. С. 124
Прошкина О. А. Категория пространства в каллиграфии Андрея Машанова. // Изобразительное искусство Урала, Сибири и Дальнего Востока. – Региональное отделение Урала, Сибири и Дальнего Востока Российской академии художеств. Красноярск, Россия, декабрь 2019. С. 35 – 39.
Гизбрехт А. И. Шрифт и каллиграфия в произведении изобразительного и декоративно-прикладного творчества неоязыческой направленности конца XX – начала XXI в.: семиотический и функциональный аспекты. // Вестник Томского государственного университета Культурология и искусствоведение. – № 30, 2018. С.17 – 22.
Білик О. М. Місце та роль каліграфії в естетичному циклі навчальних предметів японської початкової школи. // Наукові записки. Серія: Педагогіка. – № 1. – 2013. С. 159 – 164.
Murata Y. Education in Contemporary Japan. System and Content / Y. Murata, M. Yamaguchi. – Tokyo: Toshindo, 2010. 240 p.
Ибука М. После трех уже поздно / М. Ибука. – М.: РУССЛИТ, 1991. С. 290.
Daniels P. The World's Writing Systems / P. Daniels, W. Bright. – Oxford University Press, 1996. 530 p.
Малов В. Н. Каллиграфия и ренессансное сознание // Типология и периодизация культуры Возрождения. – М.: Наука, 1976. С. 169 – 177.
Капр А. Взаимоотношения между почерком, печатаным шрифтом и каллиграфией // Рукописная книга. – М.: Наука, 1975. С. 80 – 85.
Гельб И. Е. Опыт изучения письма: Пер. с англ. – М.: Радуга, 1982. С. 366.
Дербилова Е. А. Дар шрифта. – Х.: Консум, 2003. С. 176

- Іваненко Т. О. Художньо-образні особливості формоутворення акцидентного шрифту.: дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознавства: спец.05.01.03 «Технічна естетика». Харків, 2006. С. 191.
- Кази-Ахмед. Трактат о каллиграфах и художниках. – М.: Искусство, 1947. С. 201.
- Іваненко Т. А. Письмо как особый вид шрифтового искусства // Традиції та інновації у вищій архітектурно-художній освіті: Зб. ст. – Х.:ХДАДМ, 2003. – № 3-4; 2004. – № 1-2. – С. 116-118.
- Українська абетка. Книга третя. Прописи. / Упорядн. Д.В. Цурика; худ. оформл. В.С. Мітченко. Навчальний посібник. Київ: ЦУРИКА ДВ, 2017. 87 с.

УДК: 378.147.091.313:81'373:61

Інтерактивні технології ситуативного моделювання у процесі вивчення іноземних мов у медичних вишах

Стегніцька Л.В.

викладач кафедри іноземних мов

ВДНЗ України «Буковинський державний медичний університет»

м. Чернівці (Україна)

liubovstegnitska@i.ua

Школьна Н.О.

викладач кафедри англійської мови

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

м. Івано-Франківськ (Україна)

nata_shkolna@ukr.net

Ключові слова: інтерактивні технології, ситуативне моделювання, комунікативний підхід, вивчення іноземних мов.

Глобалізація розвитку суспільства та співпраця із закордонними вишами вимагає від майбутніх медичних фахівців не тільки професійних умінь та навичок, але й належного оволодіння іноземними мовами. Опанування іноземної мови передбачає виокремлення трьох широкомасштабних цілей, таких як соціальна (соціальна поведінка та типи спілкування), творча (як засіб креативних проявів комунікації) та філософська (аналітичні методи для вирішення практичних завдань) [5], для вирішення яких були розроблені методи формування іншомовної компетенції, до основ яких покладений комунікативний підхід.

Комунікативний підхід у вивченні іноземної мови змістив центр уваги з мови на мовлення, оскільки на думку науковців “ні мови, ні граматики в реальному світі не

має. Насправді, вони існують лише в нашому суб'єктивному досвіді і не є сутностями реального світу” [2; 10]. Мова як засіб спілкування є важливішою, ніж вивчення мови в цілому [9, с.1], тому, на часі, викладання іноземної мови спрямовано на розвиток комунікативних навичок та вміння застосувати їх в межах зазначених мовленевих ситуацій.

Існує безліч прийомів та підходів, які є ефективними для опанування вузькоспеціалізованої лексики, та найбільш дієвим, на нашу думку, є комунікативний, що передбачає ситуативне моделювання або так звану симуляцію (симулятивну гру). На думку дослідника К. Джонса, симуляція є реальністю функціонування в імітованому та структурованому середовищі [4, с. 5]. На противагу рольовій грі, симуляція, як ін-

терапевтивний метод навчання, є найбільш наближено до реальної ситуації, де студент може проявити себе серед однолітків, діючи від свого імені, а не приміряє на себе роль іншої особи.

Інтерактивна технологія ситуативного моделювання – це конструювання педагогом проблемної ситуації, яка потребує вирішення із залученням усіх студентів до активної участі, де розподілені педагогом ролі допоможуть їм лінгвістично реалізуватись та самоствердитись. Всі ролі та функції комунікантів відображають справжню картину професійної діяльності, яка відповідає реальним, що моделюються [6]. Учасники такої ділової гри мають навчитись коректно діяти відповідно до запропонованих ситуацій та розширювати діапазон їх мовного пред'явлення. Однією з основних складових симуляції є відключення реальності з повним зануренням учасників у змодельовану ситуацію з точки зору ролей і обов'язків [4]. Таким чином, опанування мовленнєвої компетенції не є сфокусованим на вивченні великого обсягу лексичного матеріалу чи запам'ятовуванні нескінченних граматичних правил, а на набутті практичних комунікативних навичок з використанням фахової термінологічної лексики, яка допоможе студенту-медику інтегруватися у професійне мовне середовище. Досвід навчання фахово-спрямованої іноземної компетенції дозволив нам дійти висновку, що саме ситуативне модулювання сприяє ефективним міжособистісним та соціальним стосункам між комунікантами, оскільки забезпечує реальну комунікативну діяльність, де спілкування має природний характер відповідно до ролей, функцій і обов'язків. В такому спілкуванні студенти демонструють свою індивідуальність та висловлюють власні думки, обговорюючи реальні проблеми, які слід вирішити в симуляції. Ще одним важливим компонентом ситуативного моделювання мовленнєвих ситуацій при вивченні фахової лексики є створення соціальної моделі, тобто формування та впровадження основ морально-етичної поведінки, що уможливило висловлювання власних думок, обговорювати сутність проблем та пропонувати шляхи їх вирішення та діяти правильно відповідно до норм соціальної поведінки.

Ситуативне модулювання також забезпечує мотивацію до навчання, оскільки сприяє цілеспрямованому, а не штучному спілкуванню, під час якого студенти вільно висловлюють власні погляди на існуючу ситуацію, обґрунтовуючи свою точку зору, не обмежуючись діалогом. Це дозволяє формувати світогляд, проявити характер і поділитись вже наявним досвідом, що призводить до підвищення інтересу до навчання [3]. Такий підхід спонукає до самостійного роботи, мотивує студента до отримання додаткової інформації та заохочує до свідомого вивчення термінологічного вокабуляра, щоб почуватись впевнено в іноземному фаховому середовищі. В той же час інтерактивні методи допоможуть адекватно оцінити власні можливості, зрозуміти прогалини в знаннях іноземної мови та свідомо вивчати обраний фах за допомогою іноземної мови.

Через симулятивну гру реалізується вільне володіння мовою. Багатий лексичний запас і термінологічна грамотність дозволяють чітко та аргументовано висловлювати свою думку та почуватись впевнено у мовленні. Такий психологічний підхід щодо навчання іноземної комунікації заохочує студентів до спілкування та сприяє вдосконаленню вже набутих розмовних навичок, оскільки одним з основних принципів комунікативного навчання є прагматичний підхід. В симуляції студенти повинні мати невимушене спілкування, що, в свою чергу, сприяє нормалізації темпу мовлення [1]. Крім того, симуляція спонукає студента інтегрувати навички у мовне середовище. Ми поділяємо думку В. Літвуду, який підкреслює, що використання комунікативного методу – це “цілісне завдання” під час виконання якого з'єднують шматочки головоломки, та вказує, що успішне спілкування є результатом поєднання ряду когнітивних навичок, а саме симуляції і критичного мислення, вивчення прагматичних аспектів іноземної мови у поєднанні з невербальними навичками, міжкультурними і міжособистісними компетенціями та вмінням критичних думати, аналізувати і оцінювати [7, с. 17]. Відсутність оцінювання та корекція лексико-граматичних помилок під час такого виду діяльності дозволяє створити

наближене до реальності середовище для розкриття креативного потенціалу студента, що призводить до більшої впевненості в собі і кращого рівня досягнень в довгостроковій перспективі [8].

З огляду на вищезазначене вважаємо за доцільне виокремити недоліки та переваги інтерактивної технології ситуативного моделювання.

Переваги: самостійний характер виконання запропонованих завдань та колективне обговорення результатів з висловленням власної думки та ставленням до проблемної ситуації; створення автентичної атмосфери навчання з мінімізацією корекції допущених помилок; розширення дидактичних умов для коректного застосування термінологічної лексики та граматичних конструкцій; індивідуалізація навчання, і.е. висловлювання своєї точки зору з опорою на власний когнітивний досвід та знання іноземної мови; педагогічний такт в аналізі навчальної діяльності студентів; розвиток свідомої мотивації до вивчення іноземних мов; можливість експериментувати з новою лексикою та граматичними структурами; активізація розвитку навчальної діяльності студента щодо орієнтації в іншомовному комунікативному просторі.

Недоліки: знижує можливості набуття правильної вимови; потребує узагальнення базових знань для іншомовної фахової комунікації, що уможливило неправильне використання термінологічної лексики та граматичних структур; вимагає диференціації індивідуальних методів роботи зі студентами групи відповідно до рівня їх готовності щодо застосування інтерактивних технологій; потребує збільшення обсягу самостійної роботи; часозатратний вид діяльності, що відволікає від інших видів роботи; дозволяє менш мотивованим студентам відмовитись від участі, залишивши поле для діяльності активним одногрупникам; може викликати хибну думку, що роль вчителя є зайвою на таких практичних заняттях.

Без сумніву, інтеграція ситуативного моделювання у навчальний процес є складним та часозатратним при опануванні іноземною мовою. Та, незважаючи на відносний характер недоліків, альтернативи цього

методу немає, оскільки, ситуативне моделювання є ефективним інструментом у вивченні іноземної мови з точки зору її прагматичного застосування, де симуляція усуває розрив між аудиторним простором та реальністю з яким стикаються студенти. Отже, відтворення предметно-соціального змісту професійної діяльності шляхом ситуативного моделювання допоможе майбутньому фахівцю не тільки вдосконалити навички професійної комунікації, але й впевнено себе почувати в ареалі іншомовного спілкування.

Література

- Allwright R. The importance of interaction in classroom language learning. *Applied Linguistics*, 1984. №5(2).P.156–179.
- Coleman DW. What in the real-world might correspond with the subjective notion of grammatical structure? *Speculative Notes on Human Linguistics*, 2002. №1. Дата звернення 21 травня, 2020. Режим доступу: http://coarts.faculty.utoledo.edu/dcolem/HumLing/HL_speculation_01.pdf
- Fanous L. Simulations in EFL Classroom. A Tactic to Improve Communication. Дата звернення 11 квітня, 2020. Режим доступу: <http://wameedalfikr.com/wp-content/uploads/2020/06/Simulations-in-EFL-Classroom-A-Tactic-to-Improve-Communication.pdf>
- Jones K. *Simulations in Language Teaching*. New York: Cambridge University, 1982.
- Kelly LG. *Twenty-five centuries of language teaching*. Rowley, Mass.: Newbury House, 1969.
- Klabbers JH. The emerging field of simulation and gaming: Meanings of a retrospect. *Simulation and Gaming*, 2001. №32(4). P.471–480.
- Littlewood W. *Communicative Language Teaching: An Introduction*. New York: Cambridge University Press, 1981.
- Thompson CK. Learner-Centered tasks in the foreign language classroom. *Foreign Language Annals*, 1992. №25. P.523–531.
- Yeonhwan L. Simulations and second/foreign language learning: improving communication skills through simulations. A Thesis. The Master of Arts in English, 2006. The University of Toledo. Дата звернення 17 червня, 2020. Режим доступу: <https://pdfs.semanticscholar.org/1e63/205c2c350048dcdca141e01e50af6ea8c09.pdf>
- Yngve VH. *From grammar to science: New foundations for General Linguistics*. Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 1996.

Громадянська позиція підлітків як соціальна проблема

Каптьол Л. С.,

здобувач вищої освіти спеціальності 231 Соціальна робота Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

Сучасний етап розбудови демократичної держави та євроінтеграційні процеси, що розпочалися, потребують формування соціально активної, свідомої, відповідальної та компетентної особистості. Важливим є питання формування громадянської позиції та відповідальності підлітків, що вимагає від юного покоління набуття та розвитку особистісних якостей особистості, необхідних для відповідального громадянина.

Важливо відзначити, що саме у процесі формування громадянської позиції особистість цілковито усвідомлює свою приналежність до даного суспільства, а також свою роль у ньому, формує систему громадянських знань та якостей, отримує досвід громадської діяльності, що сприяє її активному залученню до процесу розбудови держави у демократичному руслі. Саме тому можна стверджувати, що на сучасному етапі розвитку української державності пріоритетним завданням освітньої галузі є формування громадянського суспільства шляхом формування у підлітків громадянської позиції.

У науковій літературі також наголошується, що громадянська позиція, перш за все, виявляється у повазі особистості до власних прав і обов'язків, а також до прав

та обов'язків інших людей. При цьому важливо, щоб громадянин виявляв небаїдухе ставлення до горя та страждань оточуючих. Тому необхідно формувати в особистості вміння їх виявляти та проявляти відповідну реакцію [1; 3].

А тому сьогодні формування громадянської позиції як соціальної проблеми розглядається вченими з точки зору морального, інтелектуального, правового розвитку й соціального становлення особистості, розвитку її національної відповідальності, свідомості та гідності. Причому сучасні вчені сходяться на думці, що реалізація цього завдання повинна здійснюватися в навчально-виховному процесі шляхом розвитку свідомості та розумових здібностей підлітків, формування в них широкого світогляду, ініціативності й уміння приймати рішення, усвідомлюючи всю повноту відповідальності на нього.

Узагальнемо, що в науковій літературі існує певна неоднозначність щодо визначення поняття «громадянська позиція», оскільки це поняття є предметом активного вивчення багатьох наук і є однією із найбільш інтегративних категорій.

Формування громадянської позиції означає формування в людині любові і по-

ваги до рідної держави, суспільства, соціальної мобільності, системи моральних цінностей та навичок громадянської поведінки, критичного мислення, – тобто тих рис, які особистість зможе проявляти у своїй професійній та суспільній діяльності, а також у взаємовідносинах із родиною, колективом, соціумом. Формувати громадянську позицію означає створювати в особистості орієнтир поведінки у її подальшому житті [2, с. 12].

Отже, на сьогоднішній день формування громадянської позиції особистості є вкрай важливою соціальною проблемою. Адже вона є показником внутрішнього прагнення людини до становлення демократії, до гуманізації суспільства, а також внутрішньої готовності прикладати активні зусилля для розвитку і процвітання нашої Батьківщини, що робить формування громадянської позиції вагомим компонентом у професійному становленні кожної особистості.

На підставі вищевикладеного можна підсумувати, що поняття «громадянська позиція» є багатограним. Узагальнюючи різні точки зору науковців щодо розкриття суті цього поняття, можна зробити висновок, що «громадянська позиція» – це інтегративна категорія, яка характеризує особистість як громадянина певної держави, що поєднує в собі складну систему моральних, правових, політичних та соціальних

якостей. А тому на основі аналізу вищевизначених характеристик в дослідженні громадянську позицію визначено як складну інтегративну категорію, що визначає систему ціннісних орієнтацій особистості, висвітлює її ставлення до суспільних процесів і дозволяє активно діяти на благо держави.

Таким чином виходячи із даного визначення, особистість, що є носієм сформованої громадянської позиції, характеризується високим рівнем громадянської свідомості, національною гідністю, громадянською активністю, патріотизмом, розвиненим критичним мисленням, обізнаністю у своїх правах, відповідальним виконанням своїх обов'язків, при цьому вона усвідомлює своє місце і роль, а також власну зацікавленість у розвитку держави, а тому прикладає активні зусилля задля її процвітання.

Література:

- Бех І. Д. Виховання особистості: підручник / І. Д. Бех. – К.: Либідь, 2008. – 848 с.
- Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності // Шлях освіти. – 2000. – № 3. – С. 11 – 13.
- Павленко М. А. «Громадянська позиція» як науково-педагогічна категорія / М. А. Павленко // Проблеми сучасної педагогічної освіти: зб. статей. – Ялта: РВВ КГУ, 2013. – Вип. 39. – Ч. 4. – С. 95 – 101.

Особливості підготовки кваліфікованих робітників у центрі (BTZ) м. Борсдорф Федеративної Республіки Німеччина

Пилявець Марина Степанівна,

заступник директора з навчально-методичної роботи,
Вище художнє професійно-технічне училище №5
міста Вінниця,
«спеціаліст вищої категорії», «викладач-методист»
м. Вінниця, Україна
maryna.pylyavets@gmail.com

Анотація./ Summary.

У статті описано особливості підготовки кваліфікованих робітників у центрах будівельного профілю в Німеччині. Охарактеризовано законодавче підґрунтя функціонування системи професійної освіти Німеччини, описано роботу навчально-технологічного центру (BTZ) у місті Борсдорф та висвітлено основні напрями співпраці з аналогічними закладами професійної (професійно-технічної) освіти України. У дисертації наведено приклади реалізації підготовки кваліфікованих робітників за модульним принципом навчання, згідно німецьких стандартів, з професій «реставратор декоративно-художніх фарбувань, маляр» та «столяр будівельний, виробник художніх виробів з дерева». Здійснено порівняльний аналіз аналогічної підготовки в Україні, що є поштовхом до створення єдиної відкритої системи професійної освіти. Адже саме система професійної (професійно-технічної) освіти України в контексті євроінтеграції передбачає наявність ряду проблем (наприклад, застаріла навчально-матеріальна база, недостатня комп'ютеризація навчального обладнання, відсутність належного дидактичного забезпечення, тощо).

Тому основним завданням сучасних закладів професійно-технічної освіти є адаптація навчальних планів та програм до європейських стандартів освіти, розробка сучасного навчально-методичного, дидактичного забезпечення, оновлення навчально-матеріальної бази, впровадження елементів дуальної освіти, дистанційного навчання.

The paper describes the features of training skilled workers in the centers of construction in Germany. The legislative framework for the functioning of the vocational education system in Germany is described, the work of the Training and Technology Center (BTZ) in Borsdorf is described, and the main areas of cooperation with vocational (vocational) education institutions of Ukraine are

highlighted. The dissertation presents examples of the implementation of training skilled workers on the modular principle of training, according to German standards, in the professions; restorer of decorative and artistic painting, painter; and building carpenter, manufacturer of wood art products. A comparative analysis of similar training in Ukraine is carried out, which is the impetus for the creation of a single open system of vocational education. Indeed, it is precisely the system of vocational (vocational and technical) education in Ukraine in the context of European integration that suggests a number of problems (for example, the educational and material base, insufficient computerization of educational equipment, lack of proper didactic support, etc.). Therefore, the main task of modern vocational education institutions is the adaptation of curricula and programs to European education standards, the development of modern educational and methodological, didactic support, the updating of the educational material base, the introduction of elements of dual education, distance learning.

Вступ./ Introductions.

Пріоритетним у розвитку професійної освіти країн Європи, які мають по-різному організовану систему освітнього процесу залишається забезпечення відповідності й балансу професійної освіти та навчання, потреб ринку праці й працевлаштування випускників. Найкраще всі зазначені аспекти реалізуються у системі дуальної корпоративної моделі професійної освіти. В історії професійної освіти Європи вперше чергування ролей і зобов'язань між підприємством та закладом освіти було визначено в Німеччині й Данії, а саме: у 1869 році в ст. 142 Промислового кодексу території Федерації Північної Німеччини; в 1889 році в Данії в «Законі про учнівство»; у 1919 році в «Декларації про регулювання системи учнівства» (Німеччина) було визначено проект схеми професійної освіти і навчання; у 1969 році, основні елементи цієї схеми були внесені в Акт про професійну освіту Німеччини [3, с. 119].

Досягнення бажаної конкурентоспроможності вітчизняної системи професійної (професійно-технічної) освіти на світовому ринку освітніх послуг, де наші випускники були б не підсобниками, а висококваліфікованими робітниками в галузі будівництва, вимагають зіставлення із зарубіжними (зокрема німецькими) стандартами й моделями підготовки, орієнтації на прогресивні освітні тенденції демократичних та економічно розвинених держав. Пошук нових шляхів удосконалення професійної (професійно-технічної) освіти України, підвищення якості підготовки кваліфікованих

робітників спонукає до виокремлення конструктивних ідей світового досвіду, впровадження інноваційних ідей у національний освітній простір. У теоретичній та практичній підготовці кваліфікованих робітників ФРН накопичено вагомий досвід організації освітнього процесу відповідно до ціннісних пріоритетів, традицій, історичного, культурного та економічного розвитку цієї країни. Підготовка фахівців будівельного профілю у ФРН є якісною, високоефективною завдяки професійній спрямованості змісту навчання, науково обґрунтованому поєднанню теоретичної та практичної підготовки, гнучкості форм організації навчання, постійному оновленню навчально-матеріальної бази, безперервному вдосконаленню форм і методів організації освітньої діяльності, стандартизації підготовки з відповідних професій, досконалості програм соціального партнерства освіти та підприємництва. Системне вивчення досвіду ФРН, визначення прогресивних ідей та їх адаптація до українських реалій професійної (професійно-технічної) освіти сприяють обґрунтуванню перспективних напрямків розвитку вітчизняної системи педагогічної освіти, зменшенню існуючого розриву між українськими та західноєвропейськими досягненнями у сфері підготовки висококваліфікованих робітників.

Мета роботи. /Aim. Окреслити деякі особливості підготовки кваліфікованих робітників у центрах будівельного профілю Німеччини та, на їх основі, виділити деякі практичні підходи до модернізації системи

професійно-технічної освіти, крізь призму співпраці із зарубіжними партнерами, на конкретних прикладах.

Матеріали та методи./Materials and methods. Застосовано порівняльно-аналітичний підхід до розгляду особливостей професійної підготовки в центрі будівельного профлю Німеччини (BTZ м. Борсдорф) та в закладах професійно-технічної освіти України, що надає можливості визначити відмінні та спільні риси. Описано деякі напрями співпраці між закладами професійної (професійно-технічної) освіти України та із зарубіжними партнерами (зокрема з Фондом імені Ебергарда Шьока), які дозволяють відчизняним педагогам-практикам краще оволодіти практичними та теоретичними технологіями організації освітнього процесу в центрах будівельного профілю Німеччини.

Результати та обговорення./ Results and discussion.

Навчальні центри Ремісничої палати в Лейпцигу є компетентними місцевими партнерами з усіх напрямів навчання та подальшої освіти й центром обслуговування ремесел Лейпцизького району. Вони постійно проводять стажування між компаніями та курси для подальшого професійного навчання. Для успішного навчання доступні найсучасніші кімнати, пристрої та комп'ютери. Навчальні центри сертифіковані з грудня 2006 року Товариством з сертифікації систем управління якістю сервісною компанією MBN (GZBB) [2]. На основі співпраці вищого художнього професійно-технічного училища №5 міста Вінниці та Фонду імені Ебергарда Шьока, за участю партнерів Фонду з Уральського коледжу технологій та підприємництва (Скатеринбург, Російська Федерація) було організовано фахову інформаційну поїздку до міст Лейпцига, Борсдорф та Дрезден (ФРН). Основний принцип роботи навчально-технологічного центру (BTZ м. Борсдорф), який неодноразово відвідували учасники проекту з України та Росії, в межах співпраці з Фондом імені Ебергарда Шьока – це безперервність навчання: той хто перестає навчатися – старий. Йому може бути хоч 20, хоч 80 років. Навчально-технологічний

центр здійснює початкову технічну підготовку, підвищення кваліфікації, як і в інших навчальних закладах Ремісничої палати Лейпцигу.

Побудований навчально-технологічний центр (BTZ) у місті Борсдорф у 1996 році та є відкритим для всіх, хто працює у ремісничому секторі, а також для тих, хто цікавиться іншими сферами економіки. Зміст освіти на основі сучасних та майбутніх практичних вимог, майстер-класи, обладнані за високим технічним стандартом майстерні, висококваліфікований та вмотивований викладацький склад та інші працівники, орієнтовані на обслуговування та гарантують оптимальні умови для професійної підготовки.

Більше 70 семінарів та тренерів з високим рівнем технології та кваліфікацією майстра або інженера гарантують надійну та практичну підготовку на 54 000 квадратних метрів площі закладу. Для викладання теорії та лекцій доступні 16 семінарських залів та велика лекційна зала на 150 місць. Вони пропонують оптимальні умови навчання одночасно для 420 учасників.

Можливості навчання та подальшої освіти доступні з понад 30 професій. Маючи близько 700 місць для навчання, це один із найсучасніших навчальних центрів ремісничого навчання в Німеччині. Завдяки різноманітним програмам навчання та для подальшої освіти, навчальний центр пропонує широкий спектр навчально-орієнтованих заходів, спрямованих на практику, сучасні та торгові заходи. Основна мета – забезпечити поглиблене та орієнтоване на майбутнє навчання для учнів, фахівців, менеджерів та підприємців. З практичним досвідом працівників навчально-технологічного центру можна здобути знання для власного професійного майбутнього. При проведенні майстер-класів працівниками навчально-технологічного центру було продемонстровано роботу на сучасних станках з столярної справи, відпрацьовано послідовність виконання технологічних процесів різних способів обробки деревини.

Також в регіоні функціонують фірми, які підтримують активні партнерські зв'язки з навчально-технологічним центром, сприяючи реалізації освітнього процесу:

«Winter Holztechnik» – постачальник станків та інструментів для опрацювання дерева;

«WÜRTH» – спеціалізований продавець кріпильної техніки та ізоляцій;

«Farben-Schultze» – фаховий продавець фарб, портативних машин та консультаційний центр для ремісників;

«Fellmann» – сімейне підприємство середньої величини (робота зі склом), де освітній процес здійснюється за дуальною системою;

«PAX classic» в м. Бад Лаузік – ультрасучасний столярний цех з виготовлення вікон та дверних полотен, де навчання організовано за дуальною системою;

«FSG» в м. Енгельсдорф – спеціалізована фірма з торгівлі різноманітною нарізною деревиною та шпоном.

Наприклад, PaX Classic GmbH, Bad Lausick проводить навчання за дуальною системою з різних напрямів, один з яких – механічна обробка деревини, виготовлення віконних блоків, дверних полотен. PaX балансує між промисловим масовим виробництвом та окремим спеціальним виробництвом. У містах Бад-Лозік та Фріммерсдорф працівники центру виготовляють вишукані та витончені дерев'яні вікна й двері. Практична сторона: механічна обробка деревини як сировини на найсучасніших верстатах з числовим програмним управлінням (ЧПУ). Підготовка роботи та управління машиною є важливим змістом практичного навчання. Якісні вироби також вимагають багато ручної роботи, а «PAX classic» велику увагу надає реставрації історичних виробів з деревини, вікон, тощо. Теоретичні основи навчання забезпечуються у професійно-технічному училищі, де можна оволодіти знаннями щодо властивостей деревини, типів деревини, охорону навколишнього середовища, планування та підготовку до роботи. Прикладне програмне забезпечення та математичні основи – це основа для того, щоб можна було керувати верстатами «PAX classic». Загальний термін навчання – три роки [1]. Заклади професійно-технічної освіти Укра-

їни, зокрема ДНЗ «Львівське вище професійне художнє училище» та вище художнє професійно-технічне училище № 5 м. Вінниця за німецькими стандартами готують висококваліфікованих робітників столярної справи з використанням модульної системи на базі створення навчально-практичних центрів за сприяння Фонду імені Ебергарда Шьока.

Висновки. / Conclusions. Отже, навчальні центри будівельного профілю Німеччини мають доцільну площу та сучасне навчально-матеріальне обладнання, що сприяє створенню умов для підготовки висококваліфікованих, конкурентоспроможних на ринку праці фахівців. Крім того, в центрі налагоджено тісні партнерські зв'язки з установами (організаціями), які допомагають реалізувати дуальну форму навчання, забезпечують якісну практичну підготовку на виробництві.

У реалізації освітнього процесу підготовки кваліфікованих робітників Німеччини використовується практико-орієнтована спрямованість та інтерактивні методи навчання, які досить поширені в системі професійно-технічної освіти України. Крім того, дуальна форма організації освітнього процесу в закладах професійної (професійно-технічної) освіти України може стати основним інструментом модернізації системи професійно-технічної освіти в сучасних умовах ринку праці України та за її межами.

Список використаних джерел.

- Ausbildung als Holzmechaniker (w/m/d): веб-сайт. URL: <https://www.pax.de/jobs/ausbildung-als-holzmechaniker-wmd>, дата звернення 06.03.2020
- Handwerkskammer zu Leipzig: веб-сайт. URL: <https://www.hwk-leipzig.de/artikel/bildungszentren-der-handwerkskammer-zu-leipzig-3.html>, дата звернення 05.03.2020
- Лей С.О. Учнітво в професійній освіті й навчанні країн ЄС / С.О. Лей // Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка: зб. наук. праць. – 2016. – Вип. 12. – С. 116-127.

Використання інформаційних технологій в освітньому процесі університету

Сапогов М.В.

*аспірант, завідувач лабораторії кафедри інноваційних та інформаційних технологій в освіті Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського
(Вінниця, Україна) sorogov@ukr.net*

Ключові слова: смарт-освіта; смарт-університет; смарт-суспільство; смарт-технології; електронне навчання; освітні ресурси.

Key words: smart education; smart university; smart society; smart technology; e-learning; educational resources.

ІКТ зазвичай є функціональними компонентами інших видів технологій (виробничих, організаційних, соціальних) і виконують роль інтелектуального ядра останніх. Використання ІКТ дозволяє значно підвищити ефективність цих та ін. технологій, скорочуючи в процесі цього витрати різних інших видів ресурсів суспільства. Важлива роль ІКТ у розвитку суспільства полягає в прискоренні процесів одержання, розповсюдження і використання суспільством нових знань. Підвищуючи якість інтелектуальних ресурсів суспільства, ІКТ покращують якість життя [2, с. 15].

Інформаційні технології – сукупність методів і програмно-технічних засобів, об'єднаних в технологічний ланцюг, що забезпечує збирання, оброблення, зберігання і відображення інформації з метою зниження трудомісткості її використання, а також для підвищення її надійності і оперативності [2, с.15].

Про важливість і необхідність впровадження веб-технологій у сферу освіти за-

значено в низці нормативних документів. В указі Президента України «Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні» зазначається, що необхідно забезпечити ефективне використання інформаційних, зокрема мультимедійних та електронних засобів навчання, створення мережі інформаційного забезпечення сфери освіти, запровадження методів інтерактивного навчання [4, с. 204]. Кабінет Міністрів України прийняв постанову про затвердження Державної програми «Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науці» в якій безпосередньо вказується на необхідність упровадження інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема веб-технологій, у сферу освіти [4, с. 205].

До основних характеристик смарт-освіти відносять: 1) «безшовність» – забезпечення сумісності між програмним забезпеченням, що розроблено для різних операційних систем; безшовність дозволяє надавати рівні можливості для навчання,

незалежно від використаних пристроїв вона забезпечує можливість реалізації неперервності навчального процесу й цілісності навчальної інформації; 2) незалежність від часу та місця, мобільність, неперервність й простота доступу до навчальної інформації; 3) автономність викладача й студента за рахунок використання мобільних пристроїв доступу до навчальної інформації; 4) визначення різноманітних мотиваційних моделей; 5) оцінка наявних змін компетенцій – результативність навчального процесу вимірюється не стільки отриманими знаннями, скільки можливістю їх застосовувати на практиці; 6) гнучке навчання з точки зору урахування індивідуальних можливостей студентів (можливість пристосування навчання під індивідуальні параметри студента, у тому числі такі як: вихідні знання, досвід й навички; стиль навчання; навіть до фізіологічного й психологічного стану у кожний конкретний момент навчання [7, с. 18].

Найсучаснішим підвидом ІКТ виступають Smart-технології. Розглянемо коротко поняття та його складові. Науковці зазначають, що навчальні засоби масової інформації використовуються в результаті зусиль дослідників щодо підвищення якості освіти дорослих. А саме, була здійснена спроба інтеграції електронного навчання, що використовується в формальній освіті, до неформальної освіти дорослих [3, с. 46].

Перш за все, Smart-технології включають в себе Smart-навчання. Спроби дослідників визначити поняття Smart-навчання для досягнення консенсусу щодо його визначення і досі тривають. За словами науковців Н. Джо та Д. Юнга, Smart-навчання – це людиноцентричний та самостійний метод навчання, який пов’язує технології інтелектуальної інформаційної комунікації з навчальним середовищем. Інші дослідники стверджують, що Smart-навчання – це інтелектуальне та адаптивне навчання, яке враховує багато форм навчання та здібностей, а також дозволяє учням розвивати навички мислення, спілкування та вирішення проблем, використовуючи різні інтелектуальні пристрої [5, с.14]. Крім того, Smart-навчання здійснюється на основі інтелектуальної інфраструктури хмарних обчис-

лень, мереж, серверів, інтелектуальних пристроїв та інших вбудованих пристроїв. Це досягається завдяки розумним способам персоналізованих, інтелектуальних та інтегрованих підходів, соціального навчання та колективного інтелекту. Тобто, Smart-навчання – це гуманістичний підхід до навчання, що використовує колективні та індивідуальні можливості для отримання інформації, управління знаннями, взаємодії та співпраці з однолітками та інструкторами, щоб студенти могли застосовувати свої знання та навички для вирішення проблем та досягнення цілей [6, с. 14].

Різні науковці дають різні трактування поняттю «інформаційні технології». Інформаційні технології – це узагальнююче поняття, що описує різні методи, способи й алгоритми збирання, зберігання, оброблення, представлення і передавання інформації.

Використання ІТ у рамках предметних занять стимулюють потребу в створенні нових програмно-методичних комплексів направлених на якісне підвищення ефективності заняття. Тому, для успішного і цілеспрямованого використання в навчальному процесі засобів ІТ, викладачі мають знати загальні принципи функціонування і дидактичні можливості програмно прикладних засобів, а потім, враховуючи досвід і рекомендації, «вбудовувати» їх у навчальний процес. Інформатизація освіти є першоосновою глобальної раціоналізації інтелектуальної діяльності людини також за рахунок використання ІКТ.

У процесі використання ІКТ у педагогічній діяльності часто використовується термін ресурс [1]: Запаси, джерела будь-чого. Наприклад, природні ресурси, економічні ресурси, трудові ресурси (частина населення країни, яка здатна працювати, брати участь у процесі виробництва). Засіб, до якого звертаються в необхідному випадку. Наприклад, випробувати останній ресурс. Ресурси поділяються на природні, матеріальні, фінансові, людські, інформаційні та технологічні. Ми розглядаємо інформаційні ресурси, а саме *електронні ресурси*, що наявні у такому вигляді: 1) *мережні ресурси* – розміщені у мережі Інтернет, зазвичай їх називають *інтернет-ресурси*. Наприклад,

презентація, створена викладачем і розміщена на сервері для ознайомлення, є таким ресурсом. 2) ресурси в локальній мережі або на локальному комп'ютері – *локальні ресурси*. Так, наприклад, презентація, створена викладачем і розміщена на його комп'ютері, відноситься до локальних ресурсів. Ця сама презентація, записана на диск загального доступу в локальній мережі навчального закладу так само називатиметься локальним мережним ресурсом. 3) *ресурси на носіях*.

Електронний ресурс, у якому здійснена редакторська правка й офіційна публікація (з вихідними даними), називається *електронним виданням* [2, с.24].

Таким чином, інформаційні технології – це узагальнююче поняття, що описує різні методи, способи й алгоритми збирання, зберігання, оброблення, представлення і передавання інформації. Використання ІТ у рамках предметних занять стимулюють потребу в створенні нових програмно-методичних комплексів направлених на якісне підвищення ефективності заняття.

Література:

Дерев'яно Ю.М. Наукові підходи до визначення категорії «ресурс» / Ю.М. Дерев'яно // [Електронний ресурс] / Режим доступу до ресурсу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Mre/2009_1/4.5.pdf.

Інформаційно-освітній портал у підготовці майбутніх учителів: [монографія] / Р.С. Гуревич, Г.Б. Гордійчук, М.Ю. Кадемія та ін.; за ред. Доктора педагогічних наук, професора, дійсного члена НАПН Гуревича Р.С. – Вінниця: Нілан-ЛТД, 2017. – 416 с.

Панченко Л. Ф. Теоретико-методологічні засади розвитку інформаційно-освітнього середовища університету: автореф. дис. на здоб. наук. ступ. д-ра пед. наук: 13.00.10 – інформаційно-комунікаційні технології в освіті / Панченко Любов Феліксівна ; Луганський нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Луганськ, 2011. – 44 с.

Теоретичні та методичні засади управління підготовкою фахівців педагогіки вищої школи на основі компетентнісного підходу в межах європейської кредитно-трансферної системи організації навчального процесу: монографія / З. Рябова, І. Драч, Н. Приходькіна [та ін.]. – К.: ТОВ «Альфа-Реклама», 2014. – 338 с.

Ткачук Г. В. Методика використання освітніх веб-ресурсів у процесі підготовки майбутніх учителів інформатики: монографія / Г.В. Ткачук. – Умань: Видавець «Сочинський», 2011. – С. 25.

Цибко Г.Ю. Підвищення рівня теоретичної підготовки з інформатики на фізико-математичних факультетах педагогічних вузів: дис. канд.пед.наук: 13.00.02/ Цибко Ганна Юхимівна. – К., 1998. – 177 с.

Шубина И.В. Смарт и развитие современного образования // Экономика, Статистика и Информатика. – 2015, № 3. – С.17 – 19.